

כשהאדם יצעק מפנימות לבו 'הקב"ה, אין לי בעולם אלא אתה', יוכל לעבוד הקב"ה בשלווה ומלאכתו תיעשה ע"י אחרים!!!

נפְשְׁכֶם, כי יתכן שיהיה האדם עובד את הבורא ית"ש בכל לבבו ובכל נפשו ועדיין ייאמר עליו אין עושה רצונו של מקום, כי גם אדם כשר וצדיק המקיים את כל המצוות כולם ואינו מחסר אפילו אות אחת מן התורה, אבל אם אינו עושה זאת ברצון ובשמחה, אלא כעבד העובד את אדונו וממלא חובתו בכפייה ובחוסר ברירה, הרי זה אינו עושה רצונו של מקום.

וזהו תורף מאמרם ז"ל (בבא בתרא י.), בזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים, כי כשהעשיה היא באופן של כפייה וחוסר רצון כעבודת עבד, הרי אין זה רצונו של מקום, והדברים מבהילים.

והנה, מבואר בספה"ק שהמבחן האמיתי לדעת על העובד אם אכן עבודתו מושלמת להיקרא בן או שהוא עדיין בבחינת עבד, הוא כשנתבונן בפרטי עבודתו, כי הבן, תכלית רצונו הוא למלאות רצון אביו, ולכן לא רק שהוא שש ושמח בשירותו לפני אביו, אלא גם בזה אינו מסתפק שהוא עושה ככל אשר ציווהו אביו בפירוש, אלא מוסיף ומבקש לעשות כל דבר שיהיה בו נחת וקורת רוח לאביו. לעומת זה העבד, אין לו שום ענין אלא רק להשלים את המוטל עליו, וממילא די לו בזה שהוא עושה את מה שנצטווה בפירוש, ותו לא.

וככל החזיון הזה נכיר בעובדי השי"ת, כי העובד שהוא בבחינת בן, הרי תכלית עבודתו הוא עשיית רצונו של מקום, ולכן מלבד שעושה את עבודתו בשמחה וברצון, הוא מוסיף ומבקש בכל דרכיו איך לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, אבל זה שהוא בבחינת עבד, הגם שהוא נזהר מלעבוד את פי ה' קטנה או גדולה, אבל אינו מוצא בהם טעם כי אם חוק וגזירת המלך המוטל עליו ואינו יכול להשתמט הימנו, וממילא לא יוסיף עליהם מאומה אלא יסתפק ככל המוטל עליו, ותו לא.

ובזה יתפרש על נכון, כי אכן הכתוב מדבר באנשים שהטו אוזן לשמוע אל מצוות ה' ולעבדו בכל לבבם ובכל נפשם, אבל מכל מקום אין רצונם כי אם למלאות את החובה המוטלת עליהם ותו לא, ועדיין אינם במדרגה העליונה של מבקשים לעשות רצונו של מקום יותר ממה שנצטוו, והבן.

« דרגת 'בכל מאדך' איננה נחלת הכלל!!

וביותר עומק נראה לבאר עפ"י מה שמבאר מרן הגאב"ד רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל (בספרו שערי טוביה) את דברי המהרש"א. כי עשיית רצונו של מקום בכל מאודו היא מה שכתוב הרמב"ם ז"ל (בסוף הלכות שמיטה ויובל יג, ג), בזה"ל: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים", עכ"ל.

והנה בגמרא (שם) אי' "אמר אביי, הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן", ומבואר בביאור הלכה (קנו) כי רק אנשים יחידים יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו, להיות עסקם בכל עת רק בתורה לבדה, והקב"ה בודאי ימציא פונסתם, אבל כלל אנשי העולם

« פרשת 'והיה אם שמוע' נאמרה לעושי רצונו או לעוברי רצונו...??

כתוב בפרשה וְהִיָּה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי וְגו' לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם (דברים יא, ג). המפרשים דקדקו על שינוי הלשון שיש בפרשה זו לבין פרשת שמע (לעיל ו ד-ט), שפרשת שמע נאמרה בלשון יחיד, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ופרשת והיה כתובה בלשון רבים. כמו"כ, בפרשת שמע מופיע גם 'בכל מאדך', ובפרשה זו לא כתוב 'בכל מאודכם'.

הנה אי' בגמרא (ברכות לה:): "רבי שמעון בן יוחי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישאל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים וכו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר וְאֶסְפֹּת דְגַנְךָ (שם יד)". משמע מדברי הגמ', שפרשת 'והיה אם שמוע' איירי כשאין ישראל עושין רצונו של מקום.

והקשו המפרשים, איך אפשר לומר שהפרשה כולה איירי באין עושין רצונו של מקום, ראשית כל, הרי פתח בה במילים וְהִיָּה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי וְגו', ומפורש בהמשך הכתוב שבשכר זה וְנִתְתִּי מִטַּר אֲרָצְכֶם וְגו' וְאֶסְפֹּת דְגַנְךָ וְגו' וְנִתְתִּי עֶשֶׂב וְגו' וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְגו'. וחס ושלום כשאין עושין רצונו ית' כתוב בהמשך הַשְׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְגו' וְעֵצָר אֶת הַשָּׁמַיִם וְגו'.

ולא עוד, אלא שהכתוב מתבטא בלשונות של וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם, וכי שייך 'עושים רצונו של מקום' יותר מזה, הלא לכאורה זוהי שלמות העבודה, ואיך תאמר דהיינו אין עושין רצונו.

והנה, בתוספות (ד"ה שם) כתבו שבסוגיית הגמרא שם אמרו להדיא שפרשה זו מייירי כשעושין רצונו של מקום, אלא שאין עושין רצונו כל כך, דאינם צדיקים גמורים. והמהרש"א (בחינוכי אגדות שם) מוסיף בדברי התוספות, שבאמת מדויק כן בלשון הכתוב, שנאמר כאן רק וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם, ולא הזכיר 'ובכל מאודכם' כמו שנאמר בפרשת ואהבת ובכל מאדך, ומכאן שהגם שאכן הפרשה מדברת בצדיקים העובדים את הבורא ית"ש בכל לבבם ובכל נפשם, אבל עדיין אינם במדרגה גדולה כ"כ לעבדו גם בכל מאודם, והרי יש לך אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו, והם עדיין אינם במדרגה מושלמת זו.

וסמך לדבר, שאכן משום כך במידה כנגד מידה נלקחה מהם מעלה גדולה שיש לצדיקים גמורים בממונם שמלאכתם נעשית על ידי אחרים, והם, לפי שבענין הממון לא השלימו את עצמם, לכן אין להם מעלה בממונם, והם בעצמם צריכים לעמול ולאסוף את דגנם תירושם ויצהרם.

« מהו הסימן באמצעותו נכיר מי עובד ה' בבחי' 'עבד' ומי בבחי' 'בן'...??

ביאור נאה ומתקבל עם מסר נורא הגיד הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל בפרשה זו. שאליבא דאמת לא קשיא מיד, כי אכן אפשר להעמיד פרשה זו באין עושין רצונו של מקום ואין זה סתירה כלל לולעבדו בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל

אינם יכולים לזכות לזה, וזה שאמר אביי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן, הרבה דוקא, אבל יחידים שפיר עשו ועלתה בידן, וכדברי הרמב"ם.

ומבאר הגאב"ד זצ"ל, ואולי רשב"י עצמו שאמר (סוכה מה:), ראיתי בני עליה והן מעוטין, כוונתו לאלה אשר נדבם רוחם והבינם מדעם לפרוק מעליהם עול חשבונות הרבים ולעסוק בתורה, שאינם הרבה, אלא מועטין, כי אין זה נחלת הכלל, אלא מדריגה השייכת ליחידים בני עליה, כדוד המלך ע"ה שאמר חֲשַׁבְתִּי דָרְכִי וְאֲשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדֹתֶיךָ (תהלים קיט, ט), היינו שהוא משליך ופורק מעל צווארו עול החשבונות, ופונה אך ורק לעסק התורה.

ולפי זה מבאר הגאב"ד זצ"ל, אשר לכן פרשה ראשונה שנאמר בה בכל מאודך, נאמרה בלשון יחיד, כי מדריגה זו של עשיית רצונו של מקום בכל מאודו, שהיא דרכו של רשב"י, היא דרך רק ליחידים, כשבט לוי, ולא לרבים, משא"כ פרשה שניה לא נאמר בכל מאודכם, כי מיירי בהמון העם שאינם במדריגה נעלה זו, וכמו שנאמר בה ואספת דגנך, שכל אחד מלאכתו נעשית ע"י עצמו, על כן כתובה פרשה זו בלשון רבים.

« בידו של האדם לבחור איזה עמל יהיה מנת חלקו!!! »

ונראה לבאר דבריו האיך מגיעים לזה המדריגה, קודם כל צריך לעבוד השי"ת כמו בן ולא כמו עבד, ולכאורה יש להבין לדעת רשב"י מלאכתו נעשית ע"י אחרים, והלא יש גזירה ומס המלך, בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם (בראשית ג, יט), וא"כ איך יהא מלאכתו נעשית ע"י אחרים, ולא קיים מס המלך.

וכן נגמ' בסנהדרין (דף טו:) "אמר רבי אלעזר, כל אדם לעמל נברא, שנאמר כִּי אָדָם לְעִמְל יוֹלֵד (איוב ה, ז), איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא וכו', כשהוא אומר לא יְמוּשׁ סִפֵּר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ (יהושע א, ח) הוי אומר לעמל תורה נברא, והיינו דאמר רבא כולוה גופי דרופתקי נינהו, טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא", ופירש"י "דרופתקי. טרחנין, כלומר, כל הגופין לעמל נבראו: טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא. אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרחו בתורה".

ומבואר ומפורש שהאדם נברא לעמל, או עמל תורה או עמל מלאכה, ומי שזוכה עמלו בתורה, ולא במלאכה. ולכאורה צ"ב, הלא יש גזירת מלך שצריך השתדלות בפרנסה, וא"כ איך יפטר מהשתדלות.

וביאר מאיר עינים מצאנו בספה"ק ישמח משה בפרשתנו שכ' בזה"ל: "כי הנה בפסוק אמר בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם (בראשית ג, יט), ובודאי פשוטו קאי על לחם הגשמי, אבל באמת קאי גם כן על התורה שנקראת לחם, וכמו שדרשו האכילה לחם הטריחה במלחמתה של תורה (רש"י סוכה נב.), ואמרו (חגיגה יד.) כל משען לחם אלו בעלי תלמוד שנאמר לְכוּ לֶחֶמוּ בְּלַחְמֵי (משלי ט, ה), ופירש"י, שיש לסמוך על הוראתן כסמיכת לחם. והרי שהתורה נקראת לחם."

ועל הלחם הזה אמרו בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם, כי להבין דברי תורה צריך יגיעה רבה, כמו שדרשו (ברכות סג:) בפסוק זאת התורה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהָל (במדבר יט, ד), מי שממית עצמו עליה."

וכל זה נתחדש רק אחר החטא, ולולי החטא לא היה צריך עמל להבין את התורה, ורק אחר החטא נפגם הגוף החומרי וא"א לו להבין דברי תורה רק ע"י עמל ויגיעה. וזהו בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם, לחמה של תורה."

וא"כ אף שהגזירה והקנס בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם נקנס על כל בני אדם, מ"מ אלו שתורתן אומנותן ויגיעים בתורה בזיעת אפין, שנתקיים בהם הגזירה בעמל התורה, ושוב אינם צריכין שום השתדלות לטרפם ופרנסתם. ולכן המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וההיפך, באלו שפורקין לגמרי עול התורה מעל צאנם, צריכין ליגע

בהשתדלות טרפם מכח הגזירה והקנס הקדום, ונמצא שהבחירה ביד כל אחד באיזה עמל שיבחר, עכלה"ק המאירים.

וכדברים האלה מצינו עוד בדברי יואל (פרשת שמות עמ' קג.) על הפסוק וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מִלֶּךְ מִצְרַיִם לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרְעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשֵׂי לְכוּ לְסַבְּלֹתֵיכֶם (שמות ה, ד), ופירש"י "לכו לסבלותיכם. לכו למלאכתכם, שיש לכם לעשות בבתיכם, אבל מלאכת שעבוד מצרים לא היתה על שבתו של לוי, ותדע לך שהרי משה ואהרן יוצאים ובאים שלא ברשות". ולכאורה הוא פלא, למה מלאכת משה רבינו ע"ה בביתו יקרא 'סבלותיכם', ואיזה סבל יש כאן.

ופירש בזה, כי הנה למה באמת שבת לוי לא היה בכלל השיעבוד, והטעם הוא ע"פ מש"כ בזה"ק (בהעלותך דף קג.) עה"פ וַיִּמְקְרוּ אֶת חַיִּיְהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה (שמות א, יד), זו קושיא, בְּחֹמֶר (שם) דא ק"ו, וּבְלִבְנֵים (שם) דא לבון הלכה, וּבְכָל עִבְדָּה בְּשָׂדֶה (שם) דא ברייתא, אֶת כָּל עִבְדֹתֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ בְהֶם בְּפָרֶךְ (שם) דא תיק"ו". ונמצא, שאפשר לפרש ולדרוש כל השיעבוד על תורה, כי ללמוד תורה בתוך המצב של מצרים היה באמת עבודה קשה וכו', ומסירות נפש ויגיעה, ועי"ז היה להם קיום של השיעבוד והטורח, ולכן נפטרו מן העבודה והשיעבוד מצרים בפועל.

ולפי זהו שאמר פרעה למשה רבינו ע"ה ולאחר לכו לְסַבְּלֹתֵיכֶם, היינו לעמל התורה שיש לכם, שזהו הסבלות שלכם תחת השיעבוד, וכאילו אמר להם למה אתם מבטלין מתורה לעסוק בגאולה, ואתם מפריעים כל העבודה, שובו לכם ללימוד התורה ביגיעה.

ומבואר שיש על האדם חובת טורח או שיעבוד, ובידו הבחירה אם לעבוד ולטרוח בפועל, או לעמול בתורה הקדושה, ובה יקיים את חובתו, וממש כדברים שלמדנו על גזירת בזיעת אפך.

ובזה נתיישבו כל מאמרי חז"ל הנ"ל, כי בודאי כל אדם נברא לעמל, ובידו הבחירה בין עמל מלאכה או עמל התורה, ואם יעמול בתורה שוב אינו צריך שום עמל למלאכתו, וכבר פרע מס המלך בצד אחר, ועי" עמל התורה קיים בזיעת אפין, וממילא מלאכתו נעשית ע"י אחרים.

"מ... מ אלו שתורתן
אומנותן ויגיעים
בתורה בזיעת אפין,
שנתקיים בהם
הגזירה בעמל
התורה, ושוב אינם
צריכין שום
השתדלות לטרפם
ופרנסתם. ולכן
המקבל עליו עול
תורה מעבירין ממנו
עול מלכות ועול
דרך ארץ..."

« בידו של האדם לבחור איזה עמל יהיה מנת חלקו!!! »

והנה, יש להבין, כי הנה ר' ישמעאל אמר (ברכות שם) הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ופירש"י, שאם תבא לידי צורך הבריות סופך ליבטל מדברי תורה. ולכאורה צריך להבין, מה יענה רשב"י על טענה זו, והלא סופו שיבטל מדברי תורה לכאו'.

אולם אפשר לבארו, ע"פ שיטת הרשב"י שמופיע במדרש (שהש"ר פ"א, ל, עיי"ש בארוכה) במעשה של איש ואשה שלא נפקדו בזש"ק עשר שנים, ואמר להם רשב"י שיתגרשו בשמחה. ואז בעת שנשתכר הבעל אמר לה שתוכל לקחת כל חפץ שהיא רוצה לבית אביה. לקח האשה את הבעל עצמו לבית אביה, וכשניעור משנתו אמרה לו 'לא מצאתי חפץ טוב יותר בעולם ממך'. וכשמע זאת רשב"י, התפלל עליהם ונפקדו בזש"ק.

ואמרו שם במדרש "והרי דברים קל וחומר, ומה אם בשר ודם, על שאמר לבשר ודם שכמותו 'אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו', ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום, ואומרים 'אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה', על אחת כמה וכמה, הוי נגילה ונשמחה בך", ע"כ.

ולפי מובן שהרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, כיון שלא היה באמת ובשלימות, ולא היו בדרגה שאמרו להקב"ה 'אין לי חפץ אלא בך', אלא עסקו בתורה ורצו גם עוה"ז מן הצד, ובכה"ג לא תעלה בידם. אבל כשאדם אומר להקב"ה אין לי חפץ אלא בך, בודאי שהקב"ה יעזור לו, ויצליח גם ללמוד וגם לזכות שמלאכתו נעשית ע"י אחרים.